

UTSIKT

VÄRMLAND

Är du redo för en ny betessäsong?

sid. 4–5

Variation skapar mångfald – på
slätten och i skogsbygd sid. 6

SAM-ansökan 2022 sid. 10–11

UTSIKT

VÄRMLAND

UTGIVARE

Länsstyrelsen Värmland
651 86 Karlstad
010-224 70 00
varmland@lansstyrelsen.se

ANSVARIG UTGIVARE

Roger Bergqvist 010-224 72 13
roger.bergqvist@lansstyrelsen.se

REDAKTION

Emma Mickelin
Maria Sundqvist
Petra Umeland
Jan-Olov Högberg
Pernilla Malmborg
Roger Bergqvist

FORMGIVNING

Advant

BILDER

Länsstyrelsen Värmland
(om inget annat anges)

ILLUSTRATIONER

Mostphotos
(om inget annat anges)

TRYCK

Taberg Media Group AB

UPPLAGA 3900 ex

ISSN NR 0284-6845

PUBL.NR 2022:2

TIDNINGEN FÖR LANTBRUK OCH LANDSBYGD I VÄRMLAND

Utsikt vänder sig till lantbrukare och andra som är intresserade av landsbygdsfrågor i Värmland. Första numret gavs ut 1993. Du kan läsa om landsbygds- och företagsutveckling, odling, djurhållning, ett rikt odlingslandskap, rovdjur samt stöd och kurser.

Utsikt ges ut 4 gånger/år och produceras delvis med pengar från Landsbygdsprogrammet.

Det är gratis att prenumerera – skicka din adress till tidningens utgivare. Även adressändringar och uppsägning av prenumeration skickas dit. Märk din post "Utsikt".

Har du idéer kring tidningens innehåll? Kontakta redaktionen!

Europeiska jordbruksfonden
för landsbygdsutveckling. Europa
investerar i landsbygdsområden

Länsstyrelsen
Värmland

www.lansstyrelsen.se/varmland

Stöd till rovdjursstängsel – passa på att söka!

Har du planer på att sätta upp ett rovdjursavvisande stängsel de närmaste åren? Passa i så fall på att söka stöd så snart som möjligt! I år är nämligen sista året som stöd kan beviljas inom nuvarande landsbygdsprogram och det finns pengar kvar i potten.

Via landsbygdsprogrammet kan du beviljas stöd för att sätta upp rovdjursavvisande stängsel som ska skydda betande tamdjur på jordbruksmark. Du kan få stöd för att sätta upp ett nytt stängsel eller för att komplettera ett befintligt stängsel så att det blir rovdjursavvisande. Ersättningen är i båda fallen 50 kr per meter uppsatt stängsel.

Ansök även om du vill bygga 2023 eller 2024

I år är sista året som du kan beviljas stöd inom nuvarande landsbygdsprogram. Stängslet behöver dock inte byggas klart i år utan kan byggas även 2023 eller 2024. Från och med 2023 kommer nya ansökningar om stöd för rovdjursstängsel att finansieras med viltskademedel. Hur detta stöd blir utformat är ännu inte beslutat.

Villkor för att få stöd

För att du ska kunna få stöd måste:

- du äga marken som ska stängslas in eller ha tillstånd från markägaren.

Ett välbyggt rovdjursstängsel enligt Viltskadecenters rekommendationer.

- marken som ska inhägnas vara betesmark eller åkermark med betesvall.
- det finnas betesdjur som behöver skyddas av stängslet.
- stängslet du ska sätta upp vara ett permanent stängsel enligt Viltskadecenters riktlinjer.
- stängslet utgöra en hel inhägnad eller ansluta till ett redan befintligt rovdjursstängsel så att det blir en hel inhägnad.
- du invänta beslut eller skriftligt startbesked ifrån oss innan du påbörjar stängslet.

Utöver ovanstående prioriteras alla ansökningar enligt vissa kriterier i den regionala handlingsplanen för landsbygdsprogrammet för Värmlands län. Om du vill läsa mer om dessa hittar du handlingsplanen på vår webbplats lansstyrelsen.se/varmland.

Så söker du stödet

Du söker stödet genom att använda e-tjänsten för Företagsstöd, projektstöd och miljöinvesteringar. Du når tjänsten genom att logga in på Mina sidor på jordbruksverket.se. För att logga in på tjänsten behöver du ha en e-legitimation. Om du har frågor eller behöver hjälp kan du kontakta oss.

Kontaktpersoner

Jan-Olov Högberg

010-224 72 72

jan-olov.hogberg@lansstyrelsen.se

Hanna Pernler

010-224 72 73

hanna.pernler@lansstyrelsen.se

Åsa Enefalk

010-224 74 46

asa.enefalk@lansstyrelsen.se

På Jordbruksverkets webbplats finns mallar som du kan använda till foderinventering. Där kan du också hitta samtliga villkor som gäller för stöden.

För att tillgodose fårens behov är det viktigt att analysera fodret och räkna ut en foderstat.

Extra djuromsorg för får – att tänka på för att uppfylla kraven

För de som söker stödet för extra djuromsorg finns det flera viktiga villkor att uppfylla. Nedan listas de krav där det oftast brister i dokumentation vid en kontroll. Det finns ytterligare krav, men de redovisas inte här. Tänk på att brister i märkning och journalföring även påverkar stödet för extra djuromsorg.

Redovisa rätt antal får

I din ansökan ska du redovisa hur många får du söker ersättning för. Ett får ska vara satt i avel eller vara över 1 år senast under hållandeperioden för att du ska kunna ta med det i din ansökan om utbetalning. Satt i avel innebär att hondjuret är seminerat, betäckt eller släppt med handjur i avelssyfte. För handjur innebär det att handjuret har betäckt eller är släppt med handjur i avelssyfte.

Analysera ditt foder

Du ska senast den 1 november året ansökan gäller låta ett ackrediterat laboratorium analysera energi och protein i minst ett parti grovfoder. Foderanalysen ska vara gjord för att analysera näringsinnehållet för idisslare. Det gäller både egenproducerat foder och inköpt foder. Om analysen är

gjord för exempelvis häst, måste analysen vara omräknad för att vara anpassad för idisslare. Det är viktigt att du låter göra foderanalys av grovfodret för att upptäcka eventuella brister som du måste åtgärda. En analys kan visa brister som gör att du behöver komplettera ditt grovfoder.

Vid en kontroll ska du kunna visa både analysprotokoll och vilka kostnader du haft för analysen. De analyser som foderleverantörer gör gäller inte som analysresultat. Du måste kunna visa att just du har haft en kostnad för analysen.

Beräkna foderstater

Du ska senast den 1 november det år som din ansökan gäller beräkna foderstater för de får som du har i ditt åtagande. Foderstatsberäkningarna ska omfatta beräkning av foderbehov vid tre olika stadier. Det är

viktigt att fåren får rätt mängd foder med bra kvalitet och därför ska du göra foderstatsberäkningar för får som befinner sig i olika stadier. För dräktiga får ska det göras för stadierna lågdräktighet, högdräktighet och digivning. I besättningar utan dräktiga får ska istället tre foderstater beräknas efter hullbedömningar och fodertillgång. Foderstaterna ska innehålla uppgifter om dagsintaget av olika foder för att täcka fårens näringsbehov. Vid en kontroll ska du kunna visa dessa foderstatsberäkningar.

Foderinventering

Senast den 1 november det året som din ansökan gäller, ska du inventera ditt lager av grov- och kraftfoder och beräkna hur mycket foder och hur mycket av varje fodermedel som går åt fram till betessläpp. Kraftfoder inkluderar även spannmål. Du ska dokumentera detta och kunna visa dokumentationen vid en kontroll. Även om du köper in foder ska du göra en foderinventering.

EMMA MICKELIN
010-224 72 71
EMMA.MICKELIN@LANSSTYRELSEN.SE

Är du redo för en ny betessäsong?

En bra betesplan är guld värd för betesdjur och betesmarker. Med en bra plan kan du få bra tillväxt, lindrigare parasitangrepp, färre timmar med röjsåg/betesputs samtidigt som den biologiska mångfalden på gården gynnas.

Som djurägare vill du såklart att djuren ska ha ett bete som ger tillräckligt med näring och energi. En grund för att nå det målet är att marken blir bra avbetad, både för att det då kommer nytt och fräscht bete och för att betet kommer bättre på våren om det var bra avbetat hösten innan.

Vinster med bra avbetning

Tidigt på våren är betets tillväxt som allra störst. Om djuren kommer ut tidigt och betar bra från start hålls betet färskt och mer energirikt, eftersom det hela tiden måste börja om på nytt. Om djuren däremot kommer ut när gräset redan börjat bli lite grovt blir de betydligt mer kräsna i vilka partier och vilka växter de väljer att beta. Vissa växter blir snabbt så grova och osmakliga att djuren helst inte äter dem och om de växterna får fritt spelrum tar de över mer och mer av betesmarken för varje år. Sly, hallon, älggräs och vecketåg är sådana växter som lätt börjar sprida sig vid ett lågt betetryck.

På en svagt betad mark står mycket gräs och annat kvar efter betessäsongen. Det vissnar, men hinner ofta inte multna ner innan nästa vår och sommar. Det nya betet måste därför först leta sig upp genom lagret av den gamla förnan innan det når upp och kan ätas av djuren. Då kan det redan ha blivit för grovt för att djuren ska tycka att det är riktigt gott. En ond spiral skapas, där djuren ratar betet för att det inte är tillräckligt färskt och gott. Troligtvis blir avbetningen ännu sämre den säsongen och lagret med förna ännu tjockare till nästa säsong.

Att beta markerna för hårt är inte heller optimalt. Det är både dåligt för djurens tillväxt och ger ett sämre bete på sikt då det utarmar betesfloran och ökar risken för trampskador. Vid brist på bete kan stöd-

fodring behövas, vilket ska göras på mark där det inte förstör betesmarkens flora.

Gör en betesplan

En betesplan skapar förutsättningar för att uppnå en jämn tillgång av bra bete under hela betesperioden. Hur planen ser ut beror på vilka marker som finns tillgängliga, hur mycket djur som finns och olika djurgruppers näringsbehov. Det är svårt att ge exakta siffror på hur mycket olika marker avkastar. I tabellen nedan ges exempel på avkastningen från olika typer av marker från två skilda år.

Eftersom naturbeten sällan går att bruka maskinellt bör de prioriteras i betesplanerna. Se till att få dem bra avbetade redan tidigt på säsongen och använd vallar som reservmarker och som buffert. Ett bra betesår kan mer vall skördas istället för att betas. Ett sämre år kan vallarna användas till bete för att få tillräckligt med bete. Vallarna är också bra att växla med, för att kunna kompensera för lägre näringsvärden på naturbetena. Det är bra att komma ihåg att ett naturbete ger en jämnare avkastning under säsongen jämfört med en betesvall. Näringsvärdena sjunker alltså inte lika mycket i slutet av säsongen jämfört med tidigt på säsongen. Det beror bland annat på att naturbetena har fler olika växter som har olika tidpunkt för blomning och axgång.

Vegetationstyp	Avkastning kg ts/ha år 2007	Avkastning kg ts/ha år 2010
Fuktig vegetation	5 039	6 145
Gammal åker	4 880	4 437
Frisk vegetation	2 575	3 120
Torr vegetation	1 134	1 836
Skuggpåverkad vegetation	927	1 323

Källa: Back, J. Betets avkastning på olika typer av naturbetesmark – en fält- och metodstudie, 2011.

Uppskatta näringsbehovet

För att göra en betesplan behövs även en uppskattning av hur mycket djuren äter på bete. Nedan är en tabell med uppskattat betesbehov för några olika djurgrupper. Även betesbehovet beror på olika faktorer som hänsyn måste tas till, exempelvis betesperiodens längd, storlek på djuren, dräktighet/digivning och tillväxt, men om betesmarkernas produktion och djuren näringsbehov kan uppskattas finns ett bra underlag för att göra en betesplanering.

Uppskattat betesbehov per djur	kg ts/säsong
Mjölkkö	800
Mjölkraskviga	1650
Dikör	2000
Köttrastdjur	1200
Köttraskviga	1000
Köttraststut 1:a året	800
Köttraststut 2:a året	1200
Tacka	450
Bagge	300
Avvanda lamm	120
Häst (500 kg)	1000

PETRA UMLAND
010-224 72 76

PETRA.UMLAND@LANSSTYRELSEN.SE

MARIA SUNDQVIST
010-224 72 74

MARIA.SUNDQVIST@LANSSTYRELSEN.SE

Med rätt betestryck kan även svårbetade områden bli bra avbetade.

Om betestrycket är för svagt ligger visset gräs kvar till nästa år och kväver det nya gräset och ohävdarter får chans att etablera sig.

Vill du ha hjälp med att göra en betesplanering?

Då kan du få gratis rådgivning av någon av våra upphandlade rådgivare:

Lantbruksråd i Väst (endast nöt):

Maja-Lena Främling,
070-207 51 67 eller
info@lantbruksradivast.se

Hushållningssällskapet Västra (Får, getter, häst och flera djurslag):

Anna Hultgren,
054-54 56 11 eller
anna.hultgren@
hushallningssallskapet.se

Gård & Djurhälsan (endast får och getter):

Theo den Braver,
0346-102 22 eller
theo.denbraver@
gardochedjurhalsan.se

SÅ NÅR DU EN BRA AVBETNING

- Gör en betesplan eller ta hjälp av en rådgivare som kan anpassa en plan för just dina djur och marker.
- Se över stängslen i god tid innan betessläpp. Tiden går snabbt på våren och plötsligt är det dags för betessläpp.
- Släpp ut djuren tidigt, i början av maj brukar det vara dags att få ut djuren. Det första betet är det godaste och bäddar för resten av säsongen.
- Se över grupperingarna så att rätt djur betar rätt marker.
- Reglera beläggningen genom att anpassa arealen eller anpassa antalet djur.
- Prioritera naturbeten framför vallbete. Vallen kan skördas/putsas en gång, det går sällan på naturbetet.
- Utvärdera betesplanen för att förbättra den till nästa år! Hur mycket producerar olika marker och hur har avbetningen varit från år till år? Finns det platser där djuren hellre vill vara och platser som de hellre ratar? Skulle en annan fällindelning vara ett sätt att styra djuren att beta bättre?

Variation skapar mångfald – på slätten och i skogsbygd

Du kanske har funderat på hur du kan gynna den biologiska mångfalden på din gård? Om du bor i ett åkerrikt landskap är det viktigaste att öka variationen i landskapet. Det kan du göra till exempel genom att dela av stora fält och odla olika grödor på de olika delarna, eller genom att lämna vissa ytor oskördade. Om du bor i ett småbrutet odlingslandskap gäller det att vårda den variation som redan finns. Var rädd om våtmarker och stenrösen och håll gräsmarker, bryn och naturbetesmarker öppna!

Att lämna över något fint till nästa generation – det har varit viktigt för människor i alla tider. Idag är det kanske mer betydelsefullt än någonsin. Den biologiska mångfalden minskar i snabb takt världen över. Detta kan få mycket negativa följder för våra barn och barnbarn. Du som äger mark har goda möjligheter att hjälpa våra efterkommande genom att gynna den biologiska mångfalden på din gård.

Åkerlandskap på slätten

För att gynna biologisk mångfald på slätten gäller det att byta ut det vanliga brukandet av åkern mot något annat. ”Något annat” kan vara nästan vad som helst om du arbetar i ett åkerrikt landskap.

Engelska försök har visat att blommande remsor, oskördade ytor och skalbaggsåsar kan ge ökade skördenivåer efter 4–5 år.
Foto: Petter Halldén

Det kan vara enkelt, som att ha sprutfria kantzoner, eller mer avancerat, som att anlägga en våtmark. Ett effektivt sätt att öka den biologiska mångfalden är att dela upp stora åkrar i mindre fält där olika grödor odlas. Ju mindre åkerplättar, desto bättre för det vilda.

Att sätta av oskördad mark är ett annat sätt att gynna den biologiska mångfalden. En yta som inte skördas kan vara allt ifrån en bit av en vall till en träda, en insädd remsa med blommor eller en ridå av buskar i åkerlandskapet. Att spara små gräsytor som bara slås av vartannat år kan göra stor nytta.

Varför är små fält och oskördade ytor bra för det vilda? Jo, det beror på att skalbaggar, fjärilar, fåglar, bin, humlor och grodor är anpassade till att leva i en variationsrik miljö, så som naturen ofta ser ut. I ett åkerrikt landskap är den icke-skördade marken och kanterna mellan fälten mest lika den vilda naturen. Många arter kan klara sig i en åkermiljö under en begränsad tid. En skalbagge av en viss art kanske trivs med att äta bladlöss på åkern fram tills att havren är skördad. Men vart ska den ta vägen sedan? Om det finns en gräsbevuxen kant där den kan övervintra, så kan den komma tillbaka och äta bladlöss även nästa sommar. En lärka kan inte söka föda i en åker med tätt höstvet, men om du lämnar osädda lärkrutor i åkern så hjälper du den. En kornknarr vill lägga ägg i högt gräs och om gräset får stå oskördat på vissa ytor kan ungarna hinna lämna boet.

Skogs- och mellanbygd

Hur ska du göra om du bor i en småbruten skogs- och mellanbygd? Jo, här gäller det att ta hand om det som redan finns. Liksom på slätten är det variation som är nyckelordet, men här är det inte åkermark som behöver avsättas för att skapa andra miljöer, utan snarare är det viktigt att hålla mark öppen. Har du små öppna ytor mitt i skogen, som du tänkt plantera med gran? Fundera på att låta bli och istället slå av gräset vart tredje år.

Har du täta granskogar som abrupt tar slut mot brukade åkrar? Då tjänar den biologiska mångfalden på att du skapar en mer mosaikartad övergång. Du kan släppa upp lövträd och buskar i kanten mot åkern och ta bort barrträden. Om kanten mot skogen är en gräsremsa kan du röja bort sly och låta det ligga kvar i högar, så kallade faunadepåer. Här trivs allehanda smådjur.

Kanske dina marker innehåller stenrösen, åkerholmar, gamla träd, naturbetesmarker, öppna diken, döda träd och små försumpade partier? Det bästa du kan göra för mångfalden är att låta allt detta vara kvar och att hålla djur på naturbetesmarkerna. För skogs- och mellanbygderna är bönder och betesdjur det absolut viktigaste för den biologiska mångfalden, eftersom landskapet utan bönder blir slutet och mindre varierat.

Sammanfattningsvis: På slätten ökar du variationen med olika medel, till exempel genom att använda en liten del av åkerjorden till något annat än det vanliga. Var du än bor tar du hand om den variation som redan finns – gräsmarker, åkerholmar och våtmarker. I skogs- och mellanbygd blir detta ditt viktigaste fokus.

ÅSA ENEFALK
010-224 74 46

ASA.ENEFALK@LANSSTYRELSEN.SE

Blommande träda, brukningsväg, trädgångar, slåttervall och våtmark skänker variation åt detta landskap i mellanbygd.

Ny rådgivning inom Greppa Näringen – Biologisk mångfald i åkerlandskapet

Du som är Greppa-medlem i Värmland har nu möjlighet att få rådgivning om den biologiska mångfalden på din gård: Vilken mångfald som redan finns och vad du som lantbrukare kan göra för att gynna och öka den. Du som inte är medlem i Greppa Näringen kan få liknande rådgivning inom projektet Ett Rikt Odlingslandskap.

Från och med 2022 kan du som Greppa-medlem lägga in ett rådgivningsbesök om biologisk mångfald i din rådgivningsplan. Rådgivningen är riktad mot åtgärder på åkermark och i nära anslutning till den och fokuserar på hur du kan skapa miljöer för pollinerande insekter, nyttodjur, fåglar, vilt och växter. Syftet med rådgivningen är att gynna den biologiska mångfalden genom att hitta lösningar som passar dig och din gård. Vi tittar på kostnader, möjliga åtgärder och ditt personliga intresse för olika växter och djur. Vi går igenom vilken effekt olika åtgärder skulle kunna ge och ser om det redan finns miljöer som är värdefulla för mångfalden och som kan vara bra att spara.

Du och rådgivaren gör sedan en åtgärdslista med förslag till åtgärder för biologisk mångfald på gården. Du kan till exempel få

tips på hur du anlägger en skalbaggsås eller var det är lämpligt att så in blommande växter i kanten av åkern.

Målet med rådgivningen är att öka din kunskap och ditt intresse för att gynna den biologiska mångfalden på gården och därmed även gynna det landskap där du bor. Rådgivningen är lämpad för dig som bedriver jordbruk i intensivt brukade slåtterbygder där bästa möjliga livsmedelsproduktion är huvudsyftet.

Om du inte är medlem i Greppa Näringen

För dig som inte är medlem inom Greppa Näringen finns möjlighet att ta del av liknande rådgivning som genomförs inom vårt projekt Ett rikt odlingslandskap. Denna rådgivning riktas både till dig som bedriver större jordbruk utanför ett

Greppa-område och till dig som bedriver mindre jordbruk i skogs- eller mellanbygd. Rådgivningen anpassas efter dina förhållanden. En skillnad är att rådgivningen inom Ett rikt odlingslandskap kan fokuseras på naturbetesmarker och slåtterängar, medan Greppa-rådgivningen endast ges för områden på eller i direkt anslutning till åkermark.

Kontaktuppgifter

Åsa Enefalk

Rådgivare biologisk mångfald
010-224 74 46
asa.enefalk@lansstyrelsen.se

Kajsa Kupiakova

Samordnare Greppa Näringen
010-224 72 67
kajsa.kupiakova@lansstyrelsen.se

greppa näringen

Ängebäcks våtmark blev en del av livet

Genom sitt våtmarksprojekt sparar Ängebäcks Trädgård el, de minskar övergödningen och gynnar den biologiska mångfalden. De fick skridskois och paddelvatten på köpet. Det här projektet visar att våtmarker är multifunktionella. Häng med på resan från idé till färdig våtmark!

En solig och blåsigt dag i januari besöker jag Anna Wilén på Ängebäck Trädgård strax norr om Karlstad. Vi slår oss ner på altanen och blir sittande länge. Anna berättar om uppväxten på gården, förhållandet till mark och djur, engagemanget för natur, miljö och klimat och intresset för odling, jordbruk, företagande och ideellt engagemang. Den bild jag får av Anna är att hon är en engagerad person med mycket nyfikenhet, mod och stor drivkraft.

Anledningen till att jag är här är för att få veta mer om det våtmarksprojekt som Anna och hennes sambo Sune har drivit. En fråga dök upp i mitt huvud på vägen till Anna. Vad är det som gör att en företagare som tidvis har 65 anställda och som jag förmodar har otroligt mycket annat att tänka på, tar sig tid att driva våtmarksprojekt?

Anna berättar att våtmarken är ett värdefullt fågelvatten. En av anledningarna till att genomföra projektet var att förbättra förutsättningarna för fåglarna.

– Det är något stort och fint att få bidra till en bättre miljö, säger Anna. Finansieringen är en förutsättning. Om den hade varit 70–80 procent vet jag inte om jag hade gjort det.

Området där våtmarken nu finns började dikas ut 1912. En vall anlades för att avskärma vattnet från Gravaån och för att få produktiv jordbruksmark. Vallen perforerades senare av sork och området blev blötare. Till slut sattes en pump in.

– När Sune kom till gården gick han och stängde av pumpen, berättar Anna.

– Det kändes inte bra att den stod där och drog el, säger Sune som nu har anslutit till samtalet på altanen.

Det stod mellan att restaurera vallen och behålla jordbruksmarken eller att anlägga en våtmark. För Anna satt det beslutet längre in än hos Sune. Anna behövde lite tid för att komma överens med tanken om att släppa jordbruksmark till annat. Det gick emot det som är gängse tankar inom jordbruk, där det oftast handlar om att utöka arealen odlingsmark i stället för att minska den.

– Det är ett stort beslut att lägga mark under vatten, säger Anna.

När de gick där och funderade hade Hushållningssällskapet som av en tillfällighet extra pengar över till förstudier för våtmarksprojekt. Anna och Sune hoppade på. Beslutet fick mogna ytterligare, men sen sökte de miljöinvesteringstöd för att anlägga våtmark.

Anna hittade företaget Naturvårdsgruppen som gjorde en totalentreprenad och skötte prövningen av våtmarken genom anmälan om vattenverksamhet. Det arbetet finansieras av miljöinvesteringen och Ängebäcks Trädgård kommer att få miljöersättning när projektet är klart. Det har inte varit speciellt arbetskrävande för Anna och Sune under själva projektets gång. De har fått tycka till om detaljutformningen och de bestämde bland annat att de ville ha en udde där de kan grilla.

Syftet med projektet var att utöka befintlig våtmark för att gynna biologisk mångfald, minska övergödning och förbättra vattenhushållningen. Arbetet gick till så att en grävmaskinist förstärkte vallen mot ån med lera och bentonitduk. En munk sattes in i vallen för att vattennivån ska kunna regleras. Området är utformat som en stor damm med häckningsöar för

fåglar och några mindre groddammar vid sidan av.

– Vi har redan haft jättemycket glädje av våtmarken, berättar Anna. Vi har paddlat runt bland öarna, åkt skridskor med barn och barnbarn, firat nyår med glögg och brasa och åkt släde dit för att titta på norrskenet. Våtmarken har gett ökat värde till gården för att det är så vackert.

Då återstår ännu att så gräs och ängsblommor runt vattnet, så området kommer att utvecklas ytterligare.

– Jag är jätteglad för projektet och jag tycker att det har varit roligt hela vägen, säger Anna.

Även Sune tycker att det är roligt och berättar att de sett bland annat citronärta, rödspov, kungsfiskare och mindre vattensalamander. De är glada att de inte har behövt stressa fram projektet.

Jag avslutar med frågan; vad skulle du gjort annorlunda?

– Inget! säger Anna.

Anna och Sune paddlar kanot i våtmarken.
Foto: Anna Wilén

Tre generationer har redan glädje av våtmarken. Foto: Anna Wilén

Har du också möjlighet att göra en insats?

Våtmarker har blivit ett hett ämne och det finns en anledning. Våtmarkerna levererar viktiga ekosystemtjänster som vi människor och andra arter är beroende av. Regeringen satsar nu stort på våtmarker och det finns pengar att söka för åtgärder.

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling. Europa investerar i landsbygdsområden

Skog och Vatten myndigheten Länsstyrelserna

Nyttor som våtmarker bidrar med är många. Det kan vara allt från minskad klimatpåverkan, säkrare grundvattentillgång, förbättrad vattenkvalitet, minskad risk för översvämningar, tillgång till bevattningsvatten, skridskois, rikt växt- och djurliv med mera.

Varför satsas det på våtmarker?

Anledningen till att regeringen satsar på våtmarker är att stora arealer av våtmarker har försvunnit. I slutet av 1800-talet dikades många våtmarker ut för att öka produktionen av jordbruksgrödor. På 100 år försvann 25 % av Sveriges våtmarksareal. Mellan åren 1950 och 1990 dikades mellan 10 000–20 000 hektar skogsmark varje år. Torrläggningen har fått negativa konsekvenser för många arter och på senare år har forskare också kunnat visa att omfattningen av växthusgasutsläpp från torrlagd torvmark motsvarar de utsläpp som kommer från biltrafiken.

Många diken fyller sitt syfte och ska självklart finnas kvar, men det finns de som inte längre gör det eller som kanske

aldrig har gjort det. Det är viktigt att den produktiva marken har lagom fuktighet men vi behöver mer blöt mark!

Har du något bra läge på din mark?

Du kanske kan åtgärda något problem på din mark eller i ditt område. Kanske har du torrlagd torvmark som du kan tänka dig att återställa för att minska klimatgasutsläpp? Har du diken som inte blev så effektiva som det var tänkt? Det kanske finns någon yta som ofta svämmar över. Det kanske går att göra åtgärder för att minska översvämningensrisken. Har du rätade diken som kan återmeandras eller passar det att anlägga en fosfordamm? Det finns mycket att göra!

Tänk på att du måste söka tillstånd och anmäla vattenverksamhet om den tänkta våtmarken blir större än 5 hektar. Och glöm inte att det finns flera olika stöd att söka!

Du kan hitta information om möjliga stöd på lansstyrelsen.se – sök på ”Stöd för åtgärder i vatten” – och på skogsstyrelsen.se – sök på ”Återvätning av vatten”.

Här breder den fem hektar stora våtmarken ut sig.

HÖR GÄRNA AV DIG TILL
LÄNSSTYRELSENS
VÅTMARKSSAMORDNARE!

KATARINA KARLSSON
VÅTMARKSSAMORDNARE
010-224 74 34
KATARINA.K.KARLSSON@LANSSTYRELSEN.SE

SAM-ansökan 2022

2022 är det sista av de så kallade övergångsåren innan det nya Landsbygdsprogrammet träder i kraft 2023. Här kommer lite information om vad som gäller under det kommande stödåret.

Årets SAM-ansökansperiod pågår mellan **9 februari och 13 april**. Kommer ansökan in efter den 13 april minskar utbetalningen med 1 procent per arbetsdag som den kommer in för sent. Kommer ansökan in efter den 9 maj får du inget stöd alls för 2022. Sista ändringsdag är den 15 juni.

Du måste ha stödträter för över 4 hektar senast sista ansökningsdagen. Detta är viktigt att tänka på om du till exempel ska ta över stödträter från någon annan. Stödträterna förs över i e-tjänsten som finns på Mina sidor på Jordbruksverkets hemsida. Den når du från startsidan.

Åtaganden inom miljöersättningar, ekologiska produktionsformer och djurvälståndersättningar

Precis som för 2021 är 2022 ett förlängningsår. Det innebär att det går att förlänga flera av de nuvarande åtagandena med ett år, men det kommer inte vara möjligt att gå in i nya åtaganden för alla ersättningar. De 1-åriga djurvälståndersättningarna söks som vanligt ett år i taget.

I tabellen kan du se vilka ersättningar som går att förnya eller förlänga 2022.

Ekologisk djurhållning och omställning till ekologisk djurhållning

I år kommer ersättningen till den ekologiska djurhållningen höjas med 100 kronor per hektar. Detta gäller för den djurhållning som baseras på åkermark i ett åtagande för ekologisk produktion och omställning till ekologisk produktion.

Ersättning	Kan förlängas med ett år	Kan sökas som nytt åtagande	Kan utökas i befintligt åtagande
Betesmarker och slätterängar	Ja	Ja, 1-årigt	Ja
Betesmarker och slätterängar – komplement på mark med särskild skötsel	Delvis (ej lövtäkt och bränning)	Nej	Nej
Hotade husdjursraser	Ja	Ja, 1-årigt	Ja
Minskat kväveläckage	Ja	Ja, 1-årigt	Ja
Skyddszoner	Ja	Nej	Nej
Skötsel av våtmarker och dammar	Nej	Ja, helt nytt eller förnyat 5-årigt	Ja
Vallodling	Ja	Nej	Nej
Fäbodrar	Ja	Ja, 1-årigt	Ja
Fäbodrar – komplement på mark med särskild skötsel	Ja	Nej	Nej
Restaurering av betesmarker och slätterängar	Nej	Nej	Nej
Omställning till ekologisk produktion	Nej	Ja, 1-årigt	Ja
Ekologisk produktion	Ja	Ja, 1-årigt	Ja

SAM Internet

Från och med 2022 lägger du själv enkelt till nya kartor i SAM Internet. Tidigare var du tvungen att kontakta Länsstyrelsen. Under fliken Karta och skiften kan du till höger i menyn ovanför kartan trycka på kartblad. Där finns en rullgardin med valen **Lägg till nytt kartblad** eller **Ta bort kartblad**. Väljer du att lägga till ett nytt kan du antingen söka fram området du vill ha ett kartblad på genom att zooma i kartan på bildskärmen eller söka fram området genom att ange kommun och fastighetsbeteckning. Det går inte att söka på blocknummer. När du fått fram aktuellt område klickar du med muspekaren i kartan och då visas ramen på hur kartan kommer att placeras. Är du nöjd med det området trycker du på knappen för att spara. Vill du ändra placeringen markerar du en annan del i kartan med muspekaren innan du trycker på spara.

Har du sett Hjälps-funktionen i SAM Internet? Om du trycker på de små frågetecknen så får du fram bra beskrivningar och hänvisningar som hjälper dig på vägen med din SAM-ansökan.

Kom ihåg att SAM Internet inte fungerar på surfplatta eller smarttelefon. E-tjänsten fungerar bäst i de senaste versionerna av webbläsarna Microsoft Edge, Google Chrome och Firefox. Den är inte anpassad för andra webbläsare som till exempel Internet Explorer och Safari. Mer information om hur SAM Internet fungerar bäst på din dator finns på Jordbruksverkets hemsida: E-tjänster databaser och appar – E-tjänster och databaser stöd – SAM Internet.

Hjälpsymbol

SKICKA HANDLINGAR

Det bästa och snabbaste sättet är att skicka in dina handlingar digitalt till Länsstyrelsen, men om du behöver inkomma med något brevledes har vi nya adresser för Jordbrukarstöd och Landsbygdsstöd (företagsstöd, projektstöd och miljöinvesteringar):

**Länsstyrelsen Värmland
Lantbruksenheten,
Jordbrukarstöd
651 86 Karlstad**

**Länsstyrelsen Värmland
Regional Utveckling,
Landsbygdsstöd
651 86 Karlstad**

HJÄLP MED SAM-ANSÖKAN

Vi på Länsstyrelsen kommer inte ha möjlighet att ge hjälp med SAM Internet på plats hos oss eller ute i länet. Om du behöver support eller har frågor som gäller din ansökan eller SAM-internet kan du ringa till Länsstyrelsen och Jordbruksverket. Personal på myndigheterna kan via en så kallad "Titta-behörighet", se en spegling av din ansökan i SAM Internet och följa det du gör i SAM Internet. **Vi kan inte göra några förändringar eller spara några uppgifter.**

Du når Länsstyrelserna och Jordbruksverket på vår gemensamma telefonslinga En-Väg-In: 0771-67 00 00. Vi har öppet på vardagar kl. 8–16.

Från 4 till 13 april är telefontiderna utökade:

4–8 april: kl. 8.00–20.00

11–13 april: kl. 8.00–22.00

Om den Länsstyrelse som du tillhör inte finns tillgänglig kan kundtjänsten och de andra länen hjälpa dig med många frågor som rör SAM-ansökan.

För att du ska kunna göra din SAM-ansökan behöver du en dator, internetuppkoppling och e-legitimation. Har du inte det behöver du ge någon annan en fullmakt för att göra din ansökan.

OBS! Det är inte möjligt att ge ut en fullmakt till oss på Länsstyrelsen!

I år kommer det upp en så kallad QR-kod när du ska logga in i SAM Internet om du använder mobil BankID. Då behöver du som är stödsökare scanna QR-koden som kommer upp på skärmen på den enheten du försöker logga in på. Detta är viktigt om du tar hjälp av andra, att då behöver ni befinna er på samma plats.

FULLMAKT FÖR SAM INTERNET

Att ge fullmakt innebär att du ger en person, till exempel en konsult, rätt att företräda dig, ditt företag eller organisation. Oavsett om du gör din SAM-ansökan själv eller om du tar hjälp av någon annan kan du behöva dela ut en fullmakt. När du ger fullmakten bestämmer du hur länge den ska gälla och vad personen ska kunna använda den till.

Om du gör SAM-ansökan själv

Om du har ett aktiebolag eller handelsbolag behöver du ge dig själv fullmakt för att kunna logga in i SAM Internet med din personliga e-legitimation. Du skaffar e-legitimation, till exempel Mobilt BankID, hos din bank.

Om någon annan gör SAM-ansökan åt dig

Om någon annan ska göra ansökan åt dig behöver du ge den personen fullmakt. Den personen kan sedan logga in med sin egen personliga e-legitimation i SAM internet.

Så delar du ut fullmakt

Det finns två sätt att dela ut fullmakt på. Vilket sätt du ska välja styrs av ifall du är en juridisk person och om du har e-legitimation eller inte.

- Om du har e-legitimation och inte är juridisk person
Det enklaste sättet att dela ut fullmakt är via Mina sidor.

Du behöver ha e-legitimation och vara registrerad kund hos Jordbruksverket med ditt personnummer. Det fungerar alltså inte att ge en fullmakt via Mina sidor om din SAM-ansökan gäller ett bolag eller organisation.

- Om du är juridisk person eller inte har e-legitimation
Har du ingen e-legitimation eller om du är registrerad som juridisk person hos Jordbruksverket behöver du använda en blankett för att dela ut en fullmakt. Juridisk person är när du har ett aktiebolag, handelsbolag eller liknande och du är registrerad som kund hos Jordbruksverket med ditt organisationsnummer, inte med ditt personnummer. Du hittar blanketten i Jordbruksverkets webbutik: webbutiken.jordbruksverket.se

Tänk på att du behöver skicka in blanketten i original och i god tid innan fullmakten behöver användas.

Du som ger fullmakten är ansvarig

Det är du som har gett fullmakten som är ansvarig för innehållet i din SAM-ansökan, även om den du gett fullmakten till har gjort ansökan. Den som du har gett fullmakt till får bara göra det som ni har kommit överens om. Om fullmaktstagaren bryter ett sådant avtal kan han eller hon bli skyldig att betala skadestånd.

Som mottagare av denna tidning finns du med i ett adressregister hos Länsstyrelsen Värmland

KOM IHÅG BETESFÖRMEDLINGEN!

På Länsstyrelsens hemsida finns en betesförmedling där du som djurhållare kan se var någonstans det finns "ledig" mark att beta och du som har mark kan hitta personer som söker betesmark för sina djur. Även marker för slåtter finns listade på betesförmedlingen. I dagsläget söker fem djurägare betesmark och slåttervall i södra, mellersta och västra Värmland. Fjorton markägare i tolv kommuner söker betesdjur till sina marker.

Kontakta gärna asa.enefalk@lansstyrelsen.se för mer information!

NOMINERA ÅRETS SLÅTTERGUBBE

Nu är det dags igen! Varje år (utom ett) sedan 2010 har Årets slåttergubbe korats. Förra årets utmärkelse gick till Inga Nilsson och LarsInge Bergström som sköter sina marker i Östmark. Känner du till någon som borde få utmärkelsen? En nominering gäller i tre år, men det gör inget att skicka in nomineringar varje år. Den som nomineras ska sköta traditionell ängsmark i Värmland på traditionellt sätt. I din nominering vill vi att du berättar om vilken mark som sköts och om det är något särskilt som gör att just den nominerade bör få utmärkelsen. Det kan såklart inte bara vara gubbar som nomineras, utan personer oavsett kön eller ålder, eller föreningar kan nomineras. En jury avgör till slut vem som ska bli Årets slåttergubbe.

Skicka din nominering senast den 10 april till maria.sundqvist@lansstyrelsen.se eller Länsstyrelsen Värmland, Maria Sundqvist, 651 86 Karlstad

LÄR DIG ATT FÅ DIN LIE RIKTIGT VASS!

Länsstyrelsen erbjuder gratis hjälp att lära sig slipa eller knacka liar. Du åker hem till någon av våra rådgivare, som visar hur du går till väga.

Kontakta gärna asa.enefalk@lansstyrelsen.se för mer information!

VÄLKOMMEN TILL ÅRETS BRANSCHDAG!

Den värmländska livsmedelskedjan – både lantbruk, förädling, handel och restaurang – behöver som alla andra branscher utvecklas. Därför bjuder vi nu in till årets Branschdag!

Vi möts på Nöjesfabriken den 7 april. Kaffe serveras från kl. 08.30 och programmet pågår mellan kl. 09.00 och 16.00. Läs på www.nifa.se för mer information!

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling. Europa investerar i landsbygdsområden